# Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:8

om viss uppgiftsskyldighet för banker, försäkringsbolag m. fl.

SfU 1985/86:8

## Motionerna

I motion 1984/85:992 av Bengt Kronblad (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ändring av 20 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring så att Värdepapperscentralen omfattas av lagens bestämmelser.

I motion 1984/85:993 av Bengt Kronblad (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder som medför att 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring inte sätts ur spel.

Motionerna avser Värdepapperscentralens resp. försäkringsbolags och bankers skyldighet att lämna uppgift av betydelse för tillämpningen av lagen om allmän försäkring.

## Yttrande från näringsutskottet

Näringsutskottet har avgivit yttrande över motionerna. Yttrandet, som finns intaget i bilaga till betänkandet, innehåller en utförlig redogörelse för gällande bestämmelser (s. 7 f.). Vid sin beredning av ärendet har näringsutskottet inhämtat yttranden över motionerna från myndigheter och organisationer som berörs av uppgiftslämnandet i fråga. Datainspektionen, riksförsäkringsverket, bankinspektionen och Företagens uppgiftslämnardelegation har yttrat sig över båda motionerna. Över motion 1984/85:993 har yttranden vidare avgetts av försäkringsinspektionen, Försäkringskasseförbundet, Svenska försäkringsbolagens riksförbund, Folksam, Svenska bankföreningen – med instämmande av Post- och Kreditbanken, PK-banken –, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund. Försäkringskasseförbundet har bifogat yttranden som har avgetts till förbundet av Stockholms läns, Södermanlands läns, Östergötlands läns och Västmanlands läns allmänna försäkringskassor. Värdepapperscentralen VPC AB har yttrat sig över motion 1984/85:992. En sammanställning av remissyttrandena finns i näringsutskottets yttrande s. 10–23.

## Utskottet

De allmänna försäkringskassorna, riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolarna är för sin tillämpning av reglerna om förmåner enligt lagen om

allmän försäkring och lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg beroende av att kunna inhämta uppgifter av ekonomisk art för kontrolländamål. Detta gäller dels prövning av nya ansökningar och ansökningar om ändrade förmåner enligt de nämnda lagarna, dels efterkontroll och eventuellt återkrav av förmåner som utges eller utgivits.

## Uppgiftsskyldighet för banker och försäkringsbolag (motion 1984/85:993)

Enligt 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring är statliga och kommunala myndigheter, arbetsgivare och försäkringsinrättningar skyldiga att på begäran lämna försäkringsdomstol, riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa uppgifter om en enskild person rörande förhållande som har betydelse för tillämpning av lagen. Underlåts uppgiftsskyldigheten kan böter på högst 100 kr. utmätas. I 12 § lagen (1962:391) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg stadgas motsvarande uppgiftsskyldighet för bankaktiebolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag. Av 13 § samma lag framgår att i den mån inte annat följer av 12 § skall lagen om allmän försäkring eller vad som eljest är stadgat om folkpension äga motsvarande tillämpning med avseende på förmån enligt lagen. Någon sanktionsbestämmelse vid underlåten uppgiftsskyldighet finns inte i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg.

I motion 1984/85:993 anger motionären att det under senare år förekommit att försäkringsbolag och banker vägrat lämna ut uppgifter som begärts för sådana kontrolländamål som angivits ovan. Som skäl för sådan vägran har åberopats dels banksekretessen, dels den sekretess som försäkringsbolagen tillämpar enligt praxis. Motionären begär att åtgärder vidtas så att gällande bestämmelser inte sätts ur spel.

Näringsutskottet påpekar i sitt yttrande att bestämmelser i lag kan bryta igenom sekretessen. Detta gäller bl. a. på socialförsäkringens område. Bankerna och försäkringsbolagen har emellertid i sina remissyttranden till näringsutskottet hävdat att räckvidden av uppgiftsskyldigheten i 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring och 12–13 §§ lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg är oklar åtminstone vad avser uppgifter angående förfluten tid. Man har vidare oroats av att uppgiftslämnandet skulle kunna få alltför stor omfattning, vilket i sin tur skulle medföra ökad arbetsbelastning och ökade kostnader för uppgiftslämnarna.

Näringsutskottet har begränsat sitt yttrande över motion 1984/85:993 till att gälla dels uppgiftsskyldighetens förenlighet med den lagfästa banksekretessen och den i praxis tillämpade sekretessen inom försäkringsväsendet, dels de kostnader som uppgiftsskyldigheten medför för de berörda instituten. Utskottet anser att frågan om räckvidden av de berörda lagparagraferna ytterst får lösas genom domstolsprövning. Det torde också enligt utskottets mening finnas goda förutsättningar att lösa de meningsskiljaktigheter som finns genom överläggningar mellan parterna. Endast i den mån sådana åtgärder inte leder till godtagbart resultat anser näringsutskottet att förändrade lagbestämmelser bör övervägas. Vad gäller kostnadsaspekterna anför

näringsutskottet att behovet noga bör prövas innan uppgifter begärs från de berörda instituten. För övrigt får de kostnader som uppstår beaktas vid institutens ränte-, taxe- och premiesättning. Mot denna bakgrund finner näringsutskottet det inte motiverat att riksdagen gör en sådan framställning till regeringen som föreslås i motionen.

Socialförsäkringsutskottet vill för sin del betona det angelägna i att tillämpningen av reglerna om olika socialförsäkringsförmåner är korrekt. Avsikten med regelsystemet är naturligtvis att den som är berättigad till en sådan förmån skall få del av den vid rätt tidpunkt och med rätt belopp. För en riktig tillämpning krävs emellertid att försäkringskassorna, riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolarna har möjligheter att kontrollera att de uppgifter som lämnas av den enskilde är fullständiga och sanningsenliga. När det gäller inkomstprövade förmåner måste detta innefatta möjligheter att få uppgifter av ekonomisk art från banker och försäkringsbolag. I första hand måste det ankomma på den enskilde som gör anspråk på en socialförsäkringsförmån att styrka att de uppgifter han lämnar är korrekta. Först när tveksamhet råder om detta bör möjligheterna att inhämta uppgifter från banker och försäkringsbolag användas. Riksförsäkringsverket har också i ett särskilt meddelande till de allmänna försäkringskassorna uttalat det angelägna i att kassorna noga prövar behovet av de uppgifter man vill inhämta och i första hand tillvaratar möjligheterna att få dessa av pensionstagarna.

Det är enligt utskottets uppfattning olyckligt om motsättningar uppstår angående uppgiftsskyldigheten mellan å ena sidan banker och försäkringsbolag och å andra sidan försäkringskassorna, riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolarna. Utskottet anser att motsättningar av detta slag bör kunna lösas genom samråd och överenskommelser. Enligt vad utskottet erfarit pågår ett sådant samråd mellan berörda parter. Endast i den mån sådana åtgärder inte leder till godtagbart resultat bör, såsom näringsutskottet framhållit, förändrade lagbestämmelser övervägas. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion 993.

## *Uppgiftsskyldighet för Värdepapperscentralen AB (motion 1984/85:992)*

Enligt 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385) kan ett aktiebolag i bolagsordningen ta in förbehåll att den som på fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken – eller i en i 12 § reglerad förteckning över personer som träder i aktieägares ställe – skall anses behörig att motta utdelning etc. De bolag som har ett sådant förbehåll kallas avstämningsbolag. För sådana avstämningsbolag skall Värdepapperscentralen AB bl. a. föra aktiebok, aktiebrevsregister och sådan förteckning som avses i 3 kap. 12 § aktiebolagslagen.

I motion 1984/85:992 hävdas att Värdepapperscentralen i sin verksamhet har tillgång till uppgifter som kan vara av värde vid beräkning av inkomstprövade förmåner enligt lagen om allmän försäkring. Motionären begär därför förslag till ändring av 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring så att Värdepapperscentralen omfattas av lagens bestämmelser.

Näringsutskottet anför i sitt yttrande över motionen att en lagändring av innebörd att Värdepapperscentralen åläggs samma uppgiftsskyldighet som

den banker och försäkringsbolag nu har i och för sig inte skulle väcka några betänkligheter. Utskottet vill emellertid fästa uppmärksamhet på att en motsvarande uppgiftsskyldighet för Värdepapperscentralen skulle få begränsad betydelse eftersom innehav om högst 500 aktier i ett visst bolag är förvaltarregistrerade, dvs. i registret hänförda till en bank eller ett fondkommissionsbolag och icke till ägaren. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Socialförsäkringsutskottet delar näringsutskottets bedömning att en uppgiftsskyldighet av det slag motionären önskar skulle ha begränsad betydelse för kontroll av uppgifter vid beräkning av förmåner enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. Som framgår av vad som ovan sagts skulle nämligen enbart vissa aktieinnehav kunna kontrolleras via en uppgiftsskyldighet för Värdepapperscentralen. Till detta kommer att Värdepapperscentralens register är upplagt bolagsvis och en eftersökning av en enskild persons aktieinnehav skulle därför behöva omfatta samtliga bolag som finns i registret (ca 300 st.). Detta skulle förorsaka stora kostnader i varje särskilt fall och även förutsätta en omorganisation av Värdepapperscentralen eller en systemändring i dess dataregister. Utskottet anser att tillvägagångssättet för försäkringskassorna, riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolarna när det gäller inhämtande av uppgifter om aktieinnehav etc. bör vara att uppgifterna inhämtas hos den enskilde. Mot bakgrund av vad som ovan anförts angående Värdepapperscentralens register finner utskottet det inte motiverat att införa en lagändring av det slag som anges i motion 992. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

## Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *försäkringsbolags och bankers uppgiftsskyldighet enligt lagen om allmän försäkring*
att riksdagen avslår motion 1984/85:993,

2. beträffande *Värdepapperscentralens uppgiftsskyldighet enligt lagen om allmän försäkring*
att riksdagen avslår motion 1984/85:992.

Stockholm den 11 februari 1986

På socialförsäkringsutskottets vägnar

*Doris Håvik*

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Börje Nilsson (s), Margareta Andrén (fp), Ulla Johansson (s), Gullan Lindblad (m), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Siri Häggmark (m), Ingegerd Elm (s), Rune Backlund (c), Margareta Persson (s), Barbro Sandberg (fp), Kersti Johansson (c) och Karl-Erik Persson (vpk).

## 1. Uppgiftsskyldighet för banker och försäkringsbolag (mom. 1)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Rune Backlund (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser såvitt avser motiveringen

att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Det är" och slutar med "motion 993" bort ha följande lydelse:

De nu aktuella bestämmelserna i lagen om allmän försäkring och lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg innebär att den lagstadgade banksekretessen – liksom den i praxis upprätthållna sekretessen hos försäkringsbolagen – bryts igenom för de allmänna försäkringskassornas behov. Utskottet vill, i likhet med vad som anförts i avvikande mening 1 till näringsutskottets yttrande, betona vikten av att ett så långtgående integritetsskydd som möjligt tillämpas. Den oenighet om uppgiftsskyldighetens räckvidd som framgår av de synpunkter näringsutskottet inhämtat vid sin beredning av motionen bör enligt utskottets mening kunna lösas genom samråd och överenskommelse mellan berörda parter. Massuttag av uppgifter kan inte anses stå i överensstämmelse med bankernas och försäkringsbolagens grundläggande krav på sekretess i deras verksamhet. I den mån massuttag skulle göras och få stöd genom domstolsavgörande i högsta instans bör en lagändring genomföras som omöjliggör detta. Utskottet anser också att kostnadsaspekterna vid massuttag för såväl penninginstituten som kunderna är viktiga att beakta. Motion 993 tycks syfta till en utvidgning av utrymmet för försäkringskassornas uppgiftsinhämtande. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen.

## 2. Uppgiftsskyldighet för Värdepapperscentralen AB (mom. 2)

Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Gullan Lindblad (m), Siri Häggmark (m), Rune Backlund (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser såvitt avser motiveringen

att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Socialförsäkringsutskottet delar" och slutar med "till motionen" bort ha följande lydelse:

Socialförsäkringsutskottet anser att de integritetssynpunkter som framförts i reservation 1 med styrka talar mot den utvidgning av uppgiftsskyldigheten som föreslås i motion 992. Som framgår av de remissyttranden näringsutskottet inhämtat vid sin beredning av motionen finns vägande praktiska skäl mot en utvidgning av uppgiftsskyldigheten till att också omfatta Värdepapperscentralen. Dels skulle enbart vissa aktieinnehav kunna kontrolleras via en uppgiftsskyldighet för Värdepapperscentralen, dels skulle en uppgiftsskyldighet kräva en omfattande omorganisation av Värdepapperscentralen eller en systemändring i dess dataregister. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 992.

# Näringsutskottets yttrande 1985/86:2 y



## om viss uppgiftsskyldighet för banker, försäkringsbolag m. fl.

---

## Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över följande två motioner:

1984/85:992 av Bengt Kronblad (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ändring av 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring så att Värdepapperscentralen omfattas av lagens bestämmelser.

1984/85:993 av Bengt Kronblad (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder som medför att 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring inte sätts ur spel.

Motionerna avser, såsom också anges i deras rubriker, Värdepapperscentralens resp. försäkringsbolags och bankers "uppgiftsskyldighet enligt lagen om allmän försäkring". Såvitt gäller banker "och andra penningförvaltande inrättningar" finns den åsyftade bestämmelsen emellertid inte i lagen (1962:381) om allmän försäkring utan i 12 § lagen (1969:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Motionerna har remissbehandlats, såsom närmare redovisas i ett senare avsnitt. Den följande redogörelsen för bestämmelser och praxis är i väsentliga delar grundad på den beskrivning som riksförsäkringsverket har lämnat i sitt remissyttrande.

## Motionerna

I motion 1984/85:993 uppges – icke helt korrekt – att det av bestämmelserna i 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring framgår att bl. a. försäkringsinrättningar och banker är skyldiga att till försäkringskassorna lämna de uppgifter som kassorna behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt lagen. Till den bestämmelsen hänvisas i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Under de senaste åren har det emellertid, säger motionären, förekommit att försäkringsbolag och banker har vägrat att lämna ut uppgifter som har begärts i det enskilda fallet för kontroll av sökandes tillgodohavanden eller försäkringsförmåner när en enskild gjort en ny ansökan eller vägrat besvara en förfrågan. Det har då inte gällt s. k. massuttag utan enstaka förfrågningar. En bank har t. ex. som grund för sin vägran angett att 12 § lagen om hustrutillägg och kommunala bostadstillägg

kommunalt bostadstillägg skall denne lämna nödiga upplysningar om bl. a. inkomst och förmögenhet. Den som åtnjuter sådant tillägg är skyldig att anmäla om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden har väsentligt förbättrats. Den nu nämnda uppgiftsskyldigheten kan sålunda gälla dels förekomst av bankmedel, privata pensioner, värdepapper m. m., dels arv, gåvor, värdet av aktie- och obligationsinnehav etc.

Innan HKL trädde i kraft år 1963 fanns regler om hustrutillägg och kommunala bostadstillägg i lagen (1946:431) om folkpensionering (FPL). Bostadstillägg skulle anses som folkpension (6 §). Bl. a. "bankaktiebolag, sparbanker, andra penningförvaltande inrättningar och försäkringsanstalter" var "pliktiga att i särskilda fall efter anmaning" lämna pensionsstyrelsen och dess lokala organ "uppgift för namngiven person" rörande förhållande som var av betydelse för dennes rätt till folkpension. Den nya lagstiftningen år 1962 innebar bl. a. att de närmare bestämmelserna om de folkpensionsförmåner som skulle förbli inkomstprövade överfördes till en särskild lag, HKL, medan reglerna om rätt till sådana förmåner togs in i AFL.

## Bestämmelser om VPC

Enligt 3 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385) kan ett aktiebolag i bolagsordningen ta in förbehåll att den som på fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken – eller i en (i 12 § reglerad) förteckning över personer som träder i aktieägares ställe – skall anses behörig att motta utdelning etc. De bolag som har sådant avstämningsförbehåll kallas avstämningsbolag. För avstämningsbolag skall Värdepapperscentralen VPC AB fullgöra följande uppgifter, nämligen

1. föra aktiebok, aktiebrevsregister och förteckning enligt 12 §,
2. pröva frågor om införing av aktieägare i aktieboken,
3. svara för utskrift av aktiebok och sammanställning av uppgifter enligt 19 § lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering.
4. avstämma aktiebok och förteckning enligt 12 §,
5. utsända aktiebrev, utdelning och emissionsbevis,
6. svara för utbyte av aktiebrev och därmed sammanhängande åtgärder,
7. vidtaga åtgärder [anmaning m. m.] enligt 4 kap. 17 § i fråga om ej uttagen aktie.

Motsvarande uppräkning och en rad ytterligare bestämmelser om VPC finns i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering. Bl. a. gäller att bank eller fondkommissionär får införas i aktiebrev och i aktieboken i stället för ägaren till de aktier som omfattas av lämnat förvaltningsuppdrag (16 §). Förvaltaren skall dock till VPC lämna uppgift om sådan aktieägare som har mer än 500 aktier i samma aktiebolag registrerade i förvaltarens namn (19 §).

## Sekretessbestämmelser

Lagen (1955:183) om bankrörelse innehåller följande sekretessbestämmelse (192 §):

Enskildas förhållanden till bankaktiebolag får inte obehörigen röjas.

inte ger stöd för lämnande av uppgifter avseende förfluten tid. Några sanktioner då uppgifter vägras förekommer inte.

Socialförsäkringsförmåner skall, uttalar motionären, inte utgå utom när den enskilde är berättigad till det. Myndigheterna får ofta kritik för att för stora förmåner utgår till en enskild. Det är inte heller rimligt från rättvisesynpunkt att en enskild på grund av felaktiga eller ofullständiga uppgifter skall uppbära för höga förmåner.

I motion 1984/85:992 påpekas att någon uppgiftsskyldighet svarande mot den nyssnämnda inte anses finnas för Värdepapperscentralen VPC AB. Då VPC har stor kännedom om aktieinnehav, varom uppgifter kan vara av värde vid beräkning av inkomstprövade förmåner inom allmän försäkring, är enligt motionärens mening en lagändring angelägen.

# Författningsbestämmelser och praxis

## Bestämmelser om allmän försäkring

Enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) och lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (HKL) är bl. a. försäkringsbolag och banker skyldiga att tillhandahålla sådana uppgifter som har betydelse för tillämpningen av lagstiftningen. Det är därvid fråga om underlag för beslut om inkomstprövade förmåner. De aktuella paragraferna har följande lydelse:

12 § HKL

Bankaktiebolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar äro pliktiga att på begäran lämna försäkringsdomstol, riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa uppgift för namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpning av denna lag.

13 § HKL

Där ej annat följer av vad ovan sägs skall vad i lagen om allmän försäkring eller eljest är stadgat om folkpension äga motsvarande tillämpning med avseende å förmån enligt denna lag. Ökning av kommunalt bostadstillägg skall dock gälla från och med den månad varunder anledning till ökningen uppkommit.

20 kap. 9 § AFL

Statliga och kommunala myndigheter ävensom arbetsgivare och försäkringsinrättningar äro pliktiga att på begäran lämna försäkringsdomstol, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa eller lokalt organ som i 1 kap. 2 § sägs uppgift för namngiven person rörande förhållande, som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Arbetsgivare, som underlåter att fullgöra honom enligt första stycket åvilande uppgiftsskyldighet, straffes med böter, högst etthundra kronor.

De citerade bestämmelserna skall ses mot bakgrund av den uppgiftsskyldighet som åvilar den förmånssökande. Vid ansökan om hustrutillägg och

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

I fall som avses i första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken [om brott mot tystnadsplikt].

Motsvarande bestämmelser finns i lagen (1955:416) om sparbanker (98 §) och i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen (89 §).

Försäkringsrörelselagen (1982:713) innefattar däremot inte någon sekretessbestämmelse av detta slag.

Enligt 13 och 18 §§ lagen om förenklad aktiehantering (se föregående avsnitt) skall utskrift av aktieboken och sammanställning av uppgifter om aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i visst bolag hållas tillgängliga för envar. Uppgifter ur förteckningen över förvaltarregistreringar får (enligt 12 §) inte lämnas ut till annan än den som berörs av förhållanden som har antecknats i förteckningen.

I de fall statliga eller kommunala myndigheter vägrar lämna uppgifter till försäkringskassa med åberopande av sekretesslagen kan talan föras hos kammarrätten eller regeringen. Däremot saknas besvärsmöjligheter i de fall en bank eller ett försäkringsbolag vägrar lämna begärda uppgifter.

## Tillämpningsfrågor

Inhämtande av uppgifter för kontrolländamål med åberopande av de nämnda bestämmelserna i HKL och AFL förekommer dels för prövningen av nya ansökningar och ansökningar om ändrade förmåner och vid efterkontroll, dels vid återkravsutredningar, då mera grundliga undersökningar görs i enskilda fall på förekommen anledning. Vid återkravsutredningarna begärs uppgifter för förfluten tid.

Under senare tid har en del banker och försäkringsbolag ifrågasatt sin skyldighet att lämna begärda uppgifter. Bankorganisationerna har hävdat att försäkringskassorna inte kan åberopa 12 och 13 §§ HKL som stöd för åläggande att lämna uppgifter till underlag för bedömning av om det finns förutsättningar för återkrav av utbetalad förmån. Flera banker vägrar därför att besvara förfrågningar som avser förfluten tid. Vissa försäkringsbolag vägrar också att besvara förfrågningar från försäkringskassorna. De hävdar då att 20 kap. 9 § AFL inte kan åberopas när det gäller förmån enligt HKL. Företagens uppgiftslämnardelegation har haft kontakter med riksförsäkringsverket och därvid uttalat sitt stöd för bankernas och försäkringsbolagens ståndpunkter.

Bankorganisationerna har begärt att riksförsäkringsverket tillsammans med försäkringskassorna skulle uppmärksamma de problem som det ökade antalet förfrågningar från kassorna har medfört för bankerna. Verket har därefter i ett meddelande till kassorna i november 1983 anfört bl. a. följande:

Enligt verkets mening ger förfrågningar om pensionstagarnas tillgodohavanden hos banker och andra penningförvaltande inrättningar ett betydelsefullt underlag för beslut om inkomstprövade förmåner. Förfrågningarna utgör också en viktig del av kassans fortlöpande kontroll av att de inkomstprövade förmånerna utgår med rätt belopp. Om sådana kontrollåtgärder ges någon större omfattning är det emellertid angeläget att de planeras och genomförs

på ett sätt som tar största möjliga hänsyn till bankernas möjligheter och resurser att lämna de uppgifter som begärs. Inför en planerad uppföljning bör kassorna därför ta kontakt med berörda banker och diskutera omfattningen av förfrågningarna samt tillvägagångssättet för genomförandet.

Det är viktigt att kassorna noga prövar behovet av uppgifterna och i första hand tillvaratar möjligheterna att få dessa av pensionstagarna.

# Remissyttranden

## Remissbehandlingen

Datainspektionen, riksförsäkringsverket, bankinspektionen och Företagens uppgiftslämnardelegation har yttrat sig över båda motionerna. Över motion 1984/85:993 har yttranden vidare avgetts av försäkringsinspektionen, Försäkringskasseförbundet, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Svenska bankföreningen – med instämmande av Post- och Kreditbanken, PK-banken –, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund. Försäkringskasseförbundet har bifogat yttranden som har avgetts till förbundet av Stockholms läns, Södermanlands läns, Östergötlands läns och Västmanlands läns allmänna försäkringskassor. Värdepapperscentralen VPC AB har yttrat sig över motion 1984/85:992.

## Uppgiftsskyldighet för banker och försäkringsbolag

**Bakgrundsuppgifter och allmänna synpunkter**

*Riksförsäkringsverket* gör följande uttalanden om rättsläget:

Uppgiftsskyldighet föreligger enligt lagtexten beträffande förhållanden som är av betydelse för tillämpning av lagen. I försäkringsorganens "tillämpning av lagen" ingår bl. a. att ta ställning till frågor huruvida förmån (hustrutillägg, kommunalt bostadstillägg) skall utgå, med vilket belopp förmånen skall utgå, om påföljd (7 § HKL) skall bestämmas och huruvida återbetalningsskyldighet enligt 20 kap. 4 § AFL skall föreligga.

– – –

I två olika domar har kammarrätterna i Sundsvall respektive Göteborg uttalat att 20 kap. 9 § AFL jämförd med 13 § HKL ger vid handen att statliga och kommunala myndigheter är pliktiga att på begäran lämna uppgift för person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpning av lagarna. Motsvarande torde även gälla för banker och försäkringsbolag.

– – –

Som framgår av vad som anförts anser riksförsäkringsverket att det inte finns någon grund för bedömningen att banker (för retroaktiv tid) och försäkringsbolag inte skulle omfattas av uppgiftsskyldigheten. Det förhållandet att HKL inte innehåller bestämmelser om återkrav och uppgiftsskyldighet för försäkringsbolag beror på att AFL:s regler i dessa avseenden är tillämpliga genom 13 § i HKL. Lagstiftaren har naturligt nog ansett det onödigt att upprepa dessa i HKL.

Bankers vägran att besvara förfrågningar avseende förfluten tid har, säger riksförsäkringsverket, fått till följd att återkravsutredningar har försvårats och i vissa fall omöjliggjorts, eftersom beslutsunderlagen inte har blivit korrekta.

*Försäkringskasseförbundet* belyser på följande sätt de principiella och praktiska problem som det är fråga om:

Stickprovskontroller som under senare år gjorts av försäkringskassorna har visat att allt större belopp utbetalats på felaktig grund. I stor utsträckning har detta skett därför att pensionärer lämnat ofullständiga eller oriktiga uppgifter om bankmedel, pensionsförsäkringar och andra sidoinkomster, aktier, obligationer, fordringar m. m.

Försäkringskassan i Göteborg fann vid en sådan stickprovskontroll 1983 att av 217 pensionärer som sökt hustrutillägg/bostadstillägg hade 159 uppgivit felaktig förmögenhet. Av dem hade 65 över 10 000 kr. mer på banken än de talat om i sin ansökan. Försäkringskassan i Gävleborgs län har efter en stickprovskontroll 1982 uppskattat att kassorna i hela landet årligen felaktigt betalar ut mer än 100 miljoner kronor per år på grund av ofullständiga eller oriktiga uppgifter i ansökan om hustrutillägg/bostadstillägg.

Som motionären påpekar är det inte rimligt ur rättvisesynpunkt att enskilda förmånstagare, på grund av felaktiga eller ofullständiga uppgifter, skall uppbära för höga förmåner. Försäkringskassorna har mot bakgrund av de uppgifter som framkommit vid stickprovskontrollerna under senare år därför intensifierat kontrollverksamheten avseende inkomstprövade förmåner såväl i samband med nyansökan som vid kontroll av redan beviljade förmåner.

Med stöd av 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring och § 12 lagen om hustrutillägg och kommunala bostadstillägg har kassorna i ökad utsträckning gjort förfrågningar hos banker, försäkringsinrättningar och andra penningförvaltande inrättningar. I flertalet fall har kassorna kunnat erhålla de uppgifter de begärt. I flera fall har dock enskilda kassor nekats tillgång till begärd information. De skäl som banker och andra inrättningar angivit för att besluta att inte lämna ut uppgifter har varierat. I huvudsak anges något av följande skäl:

- Kan av administrativa skäl ej lämna ut uppgifter i samband med s. k. massförfrågningar
- Tillhör inte den i lagen uppräknade kategorin (försäkringsbolag, Värdepapperscentralen)
- Lagen anses inte ge stöd för uppgiftsskyldighet beträffande förfluten tid.

En del försäkringsbolag har uppgivit att förtroendet för bolagens sekretess skulle kunna rubbas vid ett alltför omfattande uppgiftslämnande. Vissa banker m. fl. har ställt krav på ersättning för utlämnande av personupplysningar. Andra har krävt en fullmakt från den förmånssökande som villkor för utlämnande av uppgifter.

I de allra flesta fall har försäkringskassorna efter ytterligare kontakter ändå kunnat erhålla de begärda uppgifterna, dock ibland med avsevärd fördröjning. I några fall har enskilda bankers och försäkringsbolags vägran att lämna ut begärda uppgifter lett till rättslig prövning.

För närvarande prövas två mål anhängiggjorda av Stockholms läns allmänna försäkringskassa vid Stockholms tingsrätt/Svea Hovrätt/HD; ett mot Östgötabanken och ett mot försäkringsbolaget Trygg-Hansa. Eftersom det i lagen om allmän försäkring saknas en särskild föreskrift som ger kassan möjlighet att erhålla handräckning enligt handräckningslagens (1981:847) bestämmelser om förenklad rättegångsform i sin prövning av rätten att erhålla begärda uppgifter, tvingas kassan ansöka om stämning mot de vägrande och måste därvid föra talan i ordinär rättegång. I stället för ett enkelt processförfarande på 2–3 månader med handräckningslagens hjälp tvingas kassan vänta kanske 2–3 år på att en ordinär process skall ha sin gång.

*Svenska bankföreningen* lämnar inledningsvis följande upplysningar om uppgiftskrav från bl. a. försäkringskassornas sida:

Bankföreningens medlemsbanker har under senare år i en mycket stor och ökande omfattning mötts av krav från myndigheter på uppgifter om bankkundernas ekonomiska förhållanden till respektive bank. För bara några år sedan hade sådana uppgiftskrav en ganska måttlig omfattning men utvecklingen under 1980-talet har i detta hänseende varit explosionsartad. Detta har i hög grad satt såväl den lagfästa principen om banksekretess som bankernas resurser för denna typ av uppgiftslämnande på hårda prov. Sådana uppgiftskrav som nu nämnts har i mycket stor utsträckning kommit från försäkringskassor, vilka till stöd för begäran om uppgifter åberopat 12 § lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Erfarenheterna av de växande uppgiftskraven har varit desamma även i de utanför bankföreningen stående bankerna och bankgrupperna. Det nu nämnda kan illustreras med att uppgiftskraven på bankerna föranlett att särskild personal måste avdelas för att endast handha sådana ärenden.

Det finns här anledning att peka på att Kalmar Läns Allmänna Försäkringskassa under senare delen av år 1983 riktade förfrågningar till de i länet verksamma bankerna om ett mycket stort antal personer. Antalet personer – genomgående pensionärer – har påstått uppgå till 25 000–30 000. Förfrågningarna skedde, utan att datalagen berördes, genom att bankerna fick en särskild blankett för varje omfrågad person. Om bankerna inom rimlig tid hade sökt lämna begärda uppgifter hade detta i påtaglig grad stört den ordinarie bankverksamheten. Genom medverkan av bankföreningen vägrade samtliga banker att lämna begärda uppgifter och åberopade därvid i första hand rättsliga skäl, till vilka bankföreningen strax återkommer, men också de självklara praktiska problem som ett tillgodoseende av försäkringskassans begäran skulle föranleda.

Situationen med anledning av förfrågningarna i Kalmar län – och andra av likartat slag om än inte av helt samma omfattning – föranledde ett antal kontakter mellan bankorganisationerna, däribland bankföreningen, och riksförsäkringsverket för att för framtiden klara ut tillämpningen av 12 § i den nämnda lagen. Därvid diskuterades också lagen om allmän försäkring och dess betydelse i sammanhanget. Diskussionerna ledde emellertid inte till något resultat. Bankerna gjorde därför själva, med utnyttjande av tillgänglig expertis, en bedömning av gällande rätt i aktuellt hänseende, vilken därefter legat till grund för i vart fall bankföreningens medlemsbankers – och troligen också övriga bankers – fortsatta agerande.

Efter en detaljdiskussion – som citeras i nästa avsnitt – av de nuvarande bestämmelsernas innebörd framför Bankföreningen "den allmänna synpunkten att statsmakterna principiellt bör ålägga sig en större begränsning i utnyttjandet av banker och andra företag som informationskällor än vad som varit fallet under senare år". Föreningen fortsätter:

Banksekretessen är i sig inget självändamål utan har bl. a. det väsentliga syftet att allmänheten skall utan inblandning från andra kunna placera sina besparingar i bank. Även om det överväldigande flertalet människor i vårt land – så gott som alla i någon mening bankkunder – är hederliga och måna om att göra rätt för sig, har det under senare tid, med de allt större kraven på uppgifter om bankkunderna som riktats från det allmänna, märkts en tendens att kunderna av integritetsskäl eller av annan "psykologisk" grund överväger att flytta sina besparingar från banksparande. Detta är en olycklig utveckling från samhällets utgångspunkter, vilken måste motverkas. Det är

därför angeläget att lagstiftare och myndigheter mera än hittills noga överväger behovet av bankuppgifter innan dessa krävs.

Det finns slutligen anledning att tillägga att ett bidragssystem som ställer krav på en så besynnerligt stor kontrollinsats som det aktuella – om sådana krav inte skulle finnas kan "Kalmarfallet" och andra liknande inte förklaras – i sig måste vara behäftat med brister. Det måste rimligtvis gå att utforma ett system som ger ett rättvist och gott resultat för bidragstagarna utan att dessa behöver göras till föremål för långtgående kontroller. Detta är allmänt sett en aspekt som bör beaktas vid utformning av bidragssystem och skattesystem till undvikande av behov av kontrollapparater riktade mot enskilda av en art, som för många framstår som stötande.

*Svenska försäkringsbolags riksförbund* berör först försäkringsbolagens egna sekretessregler:

Försäkringsbolagen tillämpar – – – som andra enskilda företag interna sekretessbestämmelser när det gäller förhållandet till sina kunder och den information om kundernas ekonomiska och andra förhållanden som bolagen måste ha för att tillhandahålla sina tjänster. För att kunna ge råd om bästa försäkringsskydd krävs att försäkringstagaren ger bolaget en inblick i sin ekonomi med ofta mycket ingående uppgifter av personlig art. När det gäller t. ex. ersättning för personskador som skall utbetalas till personer som skadas i trafiken eller på annat sätt där en försäkring av något slag skall svara för skadeståndet är det viktigt att ett absolut förtroende mellan den skadade och bolagets skadereglerare byggs upp så att en riktig ersättning kan uppnås. Den enskilde måste kunna lita på att bolagen behandlar till dem lämnade uppgifter så att hans integritetsskydd beaktas.

Uppgiftslämnande till försäkringskassor enligt de i motionen berörda lagbestämmelserna innebär enligt riksförbundets mening alltid ett intrång i det sekretess- och integritetsskydd som försäkringsbolagen enligt ovan strävar efter att upprätthålla. Uppgifter om utgående ersättningar från försäkringsbolag bör därför i första hand inhämtas på annat sätt, t. ex. från mottagaren själv.

Förbundet säger sig likväl ha förståelse för att det i vissa fall är nödvändigt att försäkringskassor får inhämta uppgifter från bl. a. försäkringsbolag, trots att detta innebär ett integritetsintrång. Härom sägs:

I syfte att i möjligaste mån inskränka sådant uppgiftsinhämtande från kassorna till de fall där det är nödvändigt att ställa frågor till försäkringsbolag, har överläggningar ägt rum mellan representanter för försäkringsbranschen, Företagens Uppgiftslämnardelegation och riksförsäkringsverket. Verket har efter överläggningarna utgett cirkulär till försäkringskassorna om hur uppgiftsinhämtandet bör gå till.

Förbundet framför som sin uppfattning att försäkringskassorna i stor utsträckning har efterkommit de framförda önskemålen om begränsning av frågor till försäkringsbolag och att försäkringsbolagen även i stor utsträckning besvarar de förfrågningar som förekommer. Därvid tillägger förbundet emellertid följande:

I vissa fall har dock bolag ej utan vidare velat utlämna uppgifter om utgående ersättningar. Det har t. ex. gällt sådana ersättningar till en skadelidande som avser att kompensera besvär och kostnader som en personskada gett upphov till och sålunda ersättningar som inte är att jämställa med inkomst. S. k. ideella ersättningar samt vård- och kostnadsersättningar kan enligt riksför-

bundets mening generellt ej anses vara av den karaktären att de bör ha betydelse vid försäkringskassans bedömning av om inkomstprövade förmåner, såsom hustru- eller bostadstillägg, skall utgå.

*Företagens uppgiftslämnardelegation* anför bl. a.:

Kassorna har valt metoden att hos tredje man (dvs. det företag där sökanden är kund) begära in uppgifter för att kontrollera riktigheten av de lämnade uppgifterna. Förfarandet är olämpligt mot bakgrund av att kunden skall ha en viss garanti för att de uppgifter som finns om honom i kundrelationen inte automatiskt och formlöst lämnas över till annan, t. ex. en försäkringskassa.

Hos bankerna finns sekretessbestämmelser som för med sig ett klart uttalat och av statsmakten markerat hinder för att lämna ut uppgifter på det sätt som kassorna begär. Det väsentliga syftet med sekretessen är att allmänheten utan inblandning från andra skall kunna placera sina tillgångar i en bank.

Förhållandet hos försäkringsbolagen är likartat. En kund skall kunna förlita sig på att uppgifter om förmåner och därtill hörande underlag vid prövning hos försäkringsbolaget skall vara fredat från utlämnande i oträngt mål. Kunderna skall således kunna placera sina försäkringar hos bolagen utan att detta i sig medför en samordning med de sociala förmåner som utges av det allmänna.

Enligt vår mening är det primärt en fråga för sökanden att i sin relation till försäkringskassan förfara så att de uppgifter han lämnar är korrekta. Misstänker kassan felaktigheter ankommer det på sökanden att styrka riktigheten av lämnade uppgifter. Behöver sökanden härvid uppgifter från banker och försäkringsbolag är det därför denne som skall begära in uppgifterna.

*Folksam* yttrar:

Endast i undantagsfall t. ex. när en uppgift uppenbarligen är ofullständig eller osäker och den sökande själv inte är tillgänglig eller om stark misstanke om felaktighet föreligger bör lämnade uppgifter kompletteras/kontrolleras hos banker och försäkringsbolag.

Folksam delar motionärens uppfattning att en uppgiftsskyldighet för försäkringsbolagen följer av de aktuella lagrummen. Hittills har antalet förfrågningar från försäkringskassorna (även från andra håll begärs uppgifter) inte varit så frekventa att uppgiftsskyldigheten varit betungande. Vi finner det dock angeläget att försäkringsbolagen inte i onödan belastas med förfrågningar utan att uppgiftsskyldigheten endast åberopas när fullgoda skäl för förfrågan föreligger.

*Datainspektionen* redovisar som sin principiella uppfattning att inhämtande av uppgifter om den enskilda individen i kontrollsyfte bör begränsas och endast tillåtas undantagsvis och då i väl definierade och förutsebara situationer och på villkor i övrigt som tillgodoser integritetsskyddsaspekterna. I dess yttrande sägs vidare:

Datainspektionen ser därför med oro på en utveckling mot ett samhällssystem där varje förmån som kan tillkomma den enskilde kombineras med en kontrollapparat, som med nödvändighet medför risker för otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet.

Självfallet måste vissa kontrollrutiner finnas. Det är dock en väsentlig skillnad nu jämfört med tidigare. Förr hölls kontrollen av praktiska skäl på en rimlig nivå. Datoriseringen har nu medfört att varje förmånstagare i snart sagt varje situation blir kontrollerad; något som utan tvekan visat sig ha

effekt både på medborgarnas inställning till datoriseringen och på myndigheterna.

Detta är knappast rimligt. Det står sällan i proportion till kontrollbehovet. Exempelvis har bostadsstyrelsen därför nyligen beslutat att avråda från fortsatt kontroll av bostadsbidragen mot sjukpenninggrundande inkomst.

**Närmare diskussion av rättsläget**

Några remissinstanser gör mera omfattande uttalanden om hur de bedömer det rådande rättsläget.

Utförligast är härvidlag *Bankföreningen*. Först berörs banksekretessen:

Den rättsliga bakgrunden till bankernas uppgiftslämnande i förevarande sammanhang står att finna i bestämmelsen om banksekretess i 192 § lagen om bankrörelse (och dess motsvarigheter för sparbanker och föreningsbanker i sparbankslagen och lagen om jordbrukskasserörelsen). Enligt den får en bank inte obehörigen röja enskilds förhållanden till banken, dvs. får inte utan godtagbara skäl lämna upplysningar om sina kunder till utomstående. Bestämmelsen gäller gentemot alla utomstående. Självklart är att ett i lag grundat krav på en bank att lämna uppgifter tvingar banken till genombrott av banksekretessen. I övriga fall gäller att en bank till följd av banksekretessbestämmelsen som huvudregel bör vägra upplysningar (se Nial, Banksekretessen, 7 uppl. s. 15). I dom den 20 maj 1985 (mål 5694-1984) har regeringsrätten i mål om taxeringsrevision hos bank understrukit en sådan tolkning av banksekretessbestämmelsen. Regeringsrätten framhöll, efter att ha konstaterat att aktuella lagrum i taxeringslagen inte gjorde banken pliktig att tillhandahålla vissa begärda handlingar, att "i det aktuella fallet var banken tvärtom enligt 192 § lagen om bankrörelse hindrad att tillhandahålla handlingar i vidare mån än som omfattades av skyldigheten enligt 56 § 2 mom. taxeringslagen".

Bankföreningen behandlar vidare lagstiftarens intentioner med de nuvarande bestämmelserna om banks uppgiftsskyldighet:

En undersökning av den nämnda 12 § i lagen om hustrutillägg etc. och dess föregångare visar – även om förarbetena är tämligen sparsamma – att bestämmelsen ursprungligen kom till för andra syften än vittgående kontroller av bidragstagarna. Redan av det förhållandet att bestämmelsen, som är överförd från äldre lagstiftning, ursprungligen kom till under en tid då de faktiska förutsättningarna för masskontroller saknades (bankerna hade t. ex. inte samlad kontobokföring) visar att lagstiftaren inte avsett bestämmelsen för sådana. Att, när en senare tids bättre tekniska förutsättningar föreligger, vidga tillämpningen av samma bestämmelse utanför dess ursprungliga ändamål låter sig inte göra; för detta krävs lagstiftarens medverkan. En god illustration till detta ges i domstolarnas överväganden under senare tid i mål om taxeringsrevision mot bank (se den nyss nämnda regeringsrättsdomen och kammarrättens i Stockholm och länsrättens domar i ett annat mål om taxeringsrevision; kammarrättens dom den 21 maj 1985 i mål 244-1985).

Bankföreningen finner på nu kortfattat återgivna grunder att banks uppgiftsskyldighet enligt den nu angivna lagen är begränsad och att banksekretessen hindrar bankerna att lämna uppgifter utöver denna gräns. Självklart är bankerna skyldiga att i enstaka fall besvara förfrågningar om kunder. Det borde dock av inte minst praktiska och principiella skäl åligga försäkringskassorna att i första hand själva utföra kontrollen, exempelvis direkt hos bidragstagarna, och ta hjälp av bankerna endast i de enstaka fall i

vilka en sådan utredning inte varit tillräcklig och då felaktigheter kan misstänkas. De uppgifter som skall lämnas ut i nu angivet fall bör avse aktuell kontoställning.

När det gäller "den av motionären direkt upptagna frågan om räckvidden av lagen om allmän försäkring i förevarande fall" vill Bankföreningen beskriva rättsläget på följande sätt:

Medan den nämnda 12 § i lagen om hustrutillägg etc. avser förhållanden av betydelse "för tillämpning av denna lag" och därmed förhållanden som har avseende på beviljande av förmån enligt lagen resp. indragning för framtiden av sådan förmån, avser lagen om allmän försäkring också återkrav av redan utgiven ersättning. Den hänvisning till lagen om allmän försäkring som finns i 13 § lagen om hustrutillägg etc. säger att lagen om allmän försäkring i vissa avseenden skall vara att tillämpa "med avseende å förmån enligt denna lag". Hänvisningen gäller således inte för uppgiftslämnandet enligt 12 § i samma lag. Med sedvanlig lagtolkning betyder det att bestämmelserna om uppgiftsskyldighet i lagen om allmän försäkring inte är tillämpliga på bank. Därför hindrar banksekretessen att uppgifter för sådant ändamål som avses i lagen om allmän försäkring, exempelvis för bedömning av om återkrav skall ske, lämnas ut.

Ett problem har varit, framhåller Bankföreningen, att en försäkringskassa kan ha behov av uppgifter om bankkundens förhållanden för förfluten tid för att rätt kunna bedöma om en redan beviljad förmån för visst fall skall dras in för framtiden:

För sådant ändamål borde kassan vara berättigad till en dylik uppgift, eftersom en sådan åtgärd ryms inom lagen om hustrutillägg etc., medan samma uppgift enligt vad nyss sagts inte torde kunna krävas som underlag för en prövning av ett eventuellt återkrav.

Denna bristande överensstämmelse i regelsystemet kan ha vållat vissa missförstånd och viss irritation i kontakterna mellan banker och kassor. Med måttfulla uppgiftskrav i de fall då verklig anledning att överväga indragning av en förmån föreligger torde dock sådana problem kunna undanröjas.

Synpunkter delvis liknande Bankföreningens framförs av *Sveriges föreningsbankers förbund*:

Motionären tar i motionen upp tillämpningen av 12 § lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. Tolkningen av detta lagrum har under senare år – i takt med att försäkringskassornas förfrågningar hos bankerna ökat markant – blivit föremål för diskussioner mellan banker, försäkringskassor och riksförsäkringsverket.

Uppenbart är att 12 § lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg är tillämplig på förfrågningar om sådana förhållanden som är av betydelse för beviljande av – respektive indragning av en förmån. Oklart är om lagrummet kan anses ge stöd för förfrågningar som går bakåt i tiden, dvs. avser förfluten tid. Den grund som skulle kunna åberopas som stöd för sådana förfrågningar är hänvisningen i 13 § lagen om hustrutillägg etc . . . till lagen om allmän försäkring.

Banklagstiftningen uppställer förbud för bank att obehörigen röja enskildas förhållanden till banken (89 § lagen om jordbrukskasserörelse). Denna tystnadsplikt får genombrytas bl. a. då skyldighet att lämna uppgift på grund av en uttrycklig lagbestämmelse föreligger. Hur bankerna skall handla i de fall då osäkerhet föreligger om tolkning av ett lagrum framgår av ett

uttalande i frågan av professor Håkan Nial. Han uttalar i skriften "Banksekretessen, En rättslig undersökning av professor Håkan Nial", sid. 15, att "i tveksamma fall bör upplysningen hellre vägras än lämnas".

Ovan nämnda tolkningsfråga har inom föreningsbankerna inte ställts på sin spets såtillvida att bank efter noggrant övervägande vägrat besvara enstaka förfrågan p. g. a. att uppgifterna avser förfluten tid. Däremot har tolkningsfrågan kommit i dagen i samband med s. k. massförfrågningar som försäkringskassorna gjort hos bankerna. I det sammanhanget har också diskuterats huruvida 12 § lagen om hustrutillägg etc . . . ger stöd för mycket omfattande förfrågningar. SFF anser att så inte är fallet och har därför så länge rättsläget är oklart rekommenderat sina medlemsbanker att ta kontakt med förbundet för övervägande av vilka åtgärder som med hänsyn till banksekretessen bör vidtas då en s. k. massförfrågan görs hos en föreningsbank.

Riksförsäkringsverket har genom skrivelser från bankorganisationerna gjorts uppmärksam på de förekommande "massförfrågningarna". Verket har på grund härav utfärdat en rekommendation till försäkringskassorna. Denna innebär i stort sett att kassorna uppmanas att noga pröva behovet av de begärda uppgifterna och i första hand tillvarata möjligheterna att få dessa av pensionstagarna. Riksförsäkringsverket har inte – såvitt förbundet känner till – kommit med något klargörande av rättsläget.

En del av yttrandet från *Företagens uppgiftslämnardelegation* kan också återges i detta sammanhang:

Enligt 12 § [HKL] åligger det banker och andra penningförvaltande inrättningar att lämna uppgifter om *namngiven* person avseende förhållande som är av *betydelse för tillämpningen av lagen*. Detta innebär enligt den metod för lagtillämpning som råder inom uppgiftsskyldighetens område att uppgiftskravet är avgränsat så att en bank i ett *enstaka* fall är skyldig besvara förfrågningar om kunder. Att så är fallet har vi aldrig ifrågasatt. Det som ifrågasätts är massuttagen, i ett fall förfrågningar enligt uppgift om 25 000 – 30 000 personer. Med en mera traditionell metod för en förvaltningsrättslig tillämpning mellan en sökande och en försäkringskassa, där sökanden, som vi framhållit, bereds tillfälle styrka sina uppgifter, avgränsas uppgiftsskyldigheten till de enskilda fall varom lagrummet talar. Det kan därför inte hävdas att uppgiftsskyldigheten är satt ur spel utan tvärtom fungerar så som lagstiftaren förutsatt.

Vad gäller försäkringsbolagen stöder sig kassorna på 13 § angiven lag. Enligt detta lagrum skall lagen om allmän försäkring tillämpas med avseende på *förmån* enligt lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Vi begärde i samband med samrådet och fastställandet av formuläret "Förfrågan hos försäkringsbolag" att RFV redovisade sin uppfattning om rättsläget. RFV förklarade att lagrummet skulle tolkas så att försäkringsbolagen är skyldiga att lämna de uppgifter en försäkringskassa behöver, m. a. o. en vidare uppgiftsskyldighet än den lagrummet i sig medger.

Vi anförde i skrivelse 841108 till RFV bl. a. att det av RFV åberopade lagstödet i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension är så utformat att tillämpningen med lagen om allmän försäkring är *begränsad* till förmåner för den enskilde person som har laglig rätt till förmånen i fråga. En analogitillämpning kan inte bli så extensiv att de bestämmelser blir tillämpliga som återfinns i 20 kap. 9 § lagen om allmän försäkring om en obegränsad *skyldighet* för ett försäkringsbolag att lämna uppgifter. På något sätt måste det finnas ett lagligt samband mellan *förmånen* för den enskilde och *skyldigheten* för företaget. Vi menar således i likhet med

vad som anförts om bankerna att massuttag genom formlösa förfrågningar inte låter sig göras och att det ej heller varit lagstiftarens avsikt. I vilken utsträckning det i ett enskilt fall behöver lämnas ut uppgifter är f. n. föremål för samråd mellan RFV och delegationen. Vid ett möte 850826 mellan RFV:s ledning, delegationen och företrädare för försäkringsbolagen överenskoms att en gemensam arbetsgrupp skall utreda vilka uppgifter en försäkringskassa behöver i de fall då lagrummet är tillämpligt. Vår förhoppning är att detta arbete skall kunna avslutas under hösten 1985. Ej heller i fråga om detta lagrum kan det därför hävdas att det är satt ur spel. I själva verket är det föremål för en normutveckling.

**Sammanfattande omdömen**

Fyra remissinstanser – riksförsäkringsverket, försäkringsinspektionen, Försäkringskasseförbundet och Sveriges föreningsbankers förbund – tillstyrker att de aktuella bestämmelserna i HKL ändras i klargörande syfte.

*Riksförsäkringsverket* yttrar med anknytning till sin tidigare citerade framställning av rättsläget:

Det är riksförsäkringsverkets uppfattning att nuvarande lagstiftning innefattar en skyldighet för banker att lämna uppgifter om banktillgodohavanden såväl för aktuell som för förfluten tid och att uppgiftsskyldighet även föreligger för försäkringsbolagen. Eftersom vissa banker och försäkringsbolag har en annan uppfattning finner emellertid verket det ytterst angeläget att klarhet skapas i dessa frågor. Riksförsäkringsverket tillstyrker därför motionen och förordar att sanktionsbestämmelsen i 20 kap. 9 § AFL utvidgas till att avse även försäkringsinrättningar samt att 12 § HKL kompletteras med en motsvarande sanktionsbestämmelse för de i denna paragraf angivna uppgiftsskyldiga. Det kan vara lämpligt att därvid ersätta den nuvarande bestämmelsen om böter med en möjlighet till vitesföreläggande. Genom en sådan lagändring skulle det öppnas en möjlighet att få detta slags frågor rättsligt prövade. Härigenom skulle också likformiga sanktionsbestämmelser komma att finnas för alla enskilda uppgiftsskyldiga.

En annan fråga, som emellertid inte åsyftas i motionen men som har intresse i sammanhanget, är i vilken omfattning efterkontroller av utgående förmåner bör ske och i vilken utsträckning förfrågningar hos banker och försäkringsbolag därvid kan komma i fråga. Verkets inställning i denna fråga, vilken meddelats försäkringskassorna, bankerna och försäkringsbolagen, framgår av bifogade cirkulärskrivelse. Utöver vad som anförs i skrivelsen finns nu anledning att betona att verket anser att kassorna inte har befogenheter att för generell efterkontroll göra s. k. massförfrågningar.

Ytterligare en fråga än huruvida uppgiftsskyldighet föreligger eller ej är vilka ersättningar från t. ex. försäkringsbolagen som skall beaktas vid försäkringskassornas inkomst- och förmögenhetsprövning och på vilket sätt detta skall ske. Det kan här nämnas att det i denna fråga för närvarande förekommer underhandskontakter med företrädare för Företagens uppgiftslämnardelegation och för försäkringsbolagen. Därför synes inte i detta avseende någon vidare åtgärd från riksdagens sida för närvarande vara påkallad.

*Försäkringsinspektionen* anför:

Beträffande enskildas förhållanden till försäkringsbolag finns ingen i lagstiftning grundad sekretessbestämmelse såsom det finns på bankområdet. Konflikt mellan olika lagregler kan därför inte uppkomma vad gäller

försäkringsbolagens utlämnande av uppgifter till socialförsäkringsinstanserna. Bestämmelserna i lagen om allmän försäkring och därtill hörande lagstiftning om upplysningsskyldighet för försäkringsinrättningar bryter givetvis igenom den sekretess med hänsyn till kunderna, som försäkringsbolagen enligt stadgad praxis iakttar.

Då det uppenbarligen föreligger tveksamhet om tolkningen av lagstiftningen synes ändring av denna böra vidtagas i klargörande syfte.

*Försäkringskasseförbundet* sammanfattar sitt yttrande sålunda:

Försäkringskasseförbundet anser sammanfattningsvis, mot bakgrund av de stora belopp som årligen felaktigt utbetalas i inkomstprövade förmåner, att det är angeläget att försäkringskassorna ges en klart angiven laglig rätt att från banker och andra penningförvaltande inrättningar begära uppgifter om namngivna personers inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Nuvarande utformning av 20 kap. 9 § AFL och 12 § HKL ger ett alltför stort utrymme för skilda tolkningar av kassan resp. de penninginrättningar varifrån uppgifter begärts.

Förbundet tillstyrker därför motionens krav på åtgärder som medför att lagstiftningens mening inte sätts ur spel. Framför allt bör av lagstiftningen klarare framgå om en kassa har rätt att begära uppgifter om flera personer samtidigt (s. k. massförfrågningar), vilka inrättningar som skall omfattas av lagen (det är av betydelse att även värdepapperscentralen och riksgäldskontoret innefattas) samt om en kassa har rätt att begära uppgift för förfluten tid.

Det är även angeläget att lagen förses med tillräckliga sanktionsmöjligheter. 20 kap. 9 § AFL bör även kompletteras med en särskild föreskrift, som anger att en försäkringskassa kan erhålla handräckning enligt handräckningslagen om en uppgiftsskyldig underlåter att lämna begärd uppgift. Tvister i dessa frågor kan därmed tas upp av tingsrätt i en förenklad rättegångsform.

*Sveriges föreningsbankers förbund* uttalar avslutningsvis:

SFF konstaterar att motionären har fört fram en mycket angelägen fråga och tillstyrker givetvis varmt att ett klarläggande av rättsläget kommer till stånd både vad gäller förfrågningar om uppgifter i förfluten tid och s. k. massförfrågningar. Detta kan förmodligen inte ske på annat sätt än genom lagstiftning. Förbundet förutsätter att en ev. ny lagstiftning klart markerar *att* försäkringskassorna alltid är skyldiga att i första hand inhämta erforderliga uppgifter själva, vanligtvis genom förmånstagarna, och *att* kassorna endast får avkräva bankerna uppgifter då kassorna har ett verkligt behov av dessa dvs. rutinmässiga förfrågningar får inte förekomma.

Från försäkringsbranschens sida ställer man sig avvisande till begäran om lagändring. Den oklarhet som kan råda om uppgiftsskyldighetens omfattning bör kunna undanröjas genom samråd mellan parterna, menar man. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* uttrycker denna uppfattning så:

Enligt riksförbundets mening är frågor om vilka slags ersättningar från försäkringsbolag som kan vara aktuella vid försäkringskassas bedömning av inkomstprövade förmåner av det slaget att de även fortsättningsvis bör kunna lösas efter överläggningar mellan ovannämnda parter och utmynna i råd eller anvisningar från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna.

Och *Folksam* anför:

Viss oklarhet tycks f. n. råda beträffande uppgiftsskyldighetens kvalitativa omfång i den praktiska tillämpningen av bestämmelserna. Vi ser det därför som synnerligen önskvärt att överläggningar kommer till stånd mellan riksförsäkringsverket och representanter för försäkringsbolagen för att klarlägga vilka uppgifter som är relevanta.

Vår begäran ska ses mot bakgrunden av det stora antal varianter av försäkringsförmåner och ersättningar som finns. Det skulle underlätta för alla parter om en detaljerad överenskommelse kunde framställas över vilka uppgifter som har betydelse. Från FOLKSAMS sida är vi beredda delta i en överläggning av detta slag.

Något motiv för ändring av berörd lagstiftning finner vi inte föreligga.

Ungefär samma mening uttrycker *Svenska sparbanksföreningen*:

[Föreningen] har sig inte bekant att förfrågningar av angivet slag från försäkringskassa i enstaka fall rörande förfluten tid vållat problem. Skulle sådana problem uppstå bör dessa kunna lösas genom samråd.

Vad som däremot vållat problem är *massförfrågningar* till banker som gjorts av försäkringskassa och som skett med åberopande av 12 § angiven lag. Föreningen har till riksförsäkringsverket (RFV) framfört att 12 § angiven lag aldrig varit avsedd att ge underlag för massförfrågningar till bankerna. Besvarande av massförfrågningar av angivet slag skulle åsamka sparbankerna stora kostnader samt kräva en stor personell insats. Föreningen motsätter sig bestämt att lagstiftning sker angående massförfrågningar.

Även *bankinspektionen* låter sitt yttrande utmynna i att någon lagändring inte är motiverad:

Beträffande motion 1984/85:993 vill bankinspektionen framhålla att omfattningen av uppgiftsskyldigheten enligt inspektionens mening är klar. På en förfrågan av en bank har inspektionen yttrat sig i denna fråga genom skrivelse 1983-10-20 som bifogas.

Något behov av sanktioner utöver vad bankinspektionen kan tillgripa i sin tillsynsverksamhet synes ej föreligga för företag som står under inspektionens tillsyn.

I den åberopade skrivelsen anför bankinspektionen:

Kalmar läns allmänna försäkringskassa har för efterkontroll av inkomstprövade pensionsförmåner begärt uppgifter om ett större antal på datalista namngivna personer.

Inspektionen anser att den aktuella bestämmelsen om skyldighet att lämna uppgifter måste uppfattas efter ordalydelsen och alltså innebära att även begäran om uppgifter om ett antal på datalista namngivna personer skall kunna tillmötesgås med erforderligt genombrytande av banksekretessen som följd.

Därvid torde få accepteras att önskemålen inte kan effektueras snabbare än som medges med hänsyn till bankarbetets behöriga gång.

Även *Bankföreningen*, vars resonemang har återgivits i det föregående, finner sammanfattningsvis att lagbestämmelserna inte bör ändras:

Med det anförda har bankföreningen velat visa de problem – rättsliga och andra – som är förknippade med den fråga motionären tar upp. Bankföreningen anser att den måttfulla tillämpning av kontrollen, som gällande lagar medger och som bankerna självfallet är beredda att medverka till, är

tillfyllest för myndigheternas behov. Några åtgärder med anledning av motionen är därför inte erforderliga.

Med hänvisning till sina i det föregående redovisade synpunkter hemställer *Företagens uppgiftslämnardelegation* att inga åtgärder skall vidtas med anledning av motion 1984/85:993.

*Datainspektionen* säger sig vid underhandskontakter med riksförsäkringsverket ha erfarit att syftet med denna motion skulle vara att undanröja en oklarhet i de aktuella lagarna huruvida uppgiftsskyldigheten även skall avse förhållanden i förfluten tid. Inspektionen anser sig inte ha anledning att uttala sig om motionen.

## Uppgiftsskyldighet för VPC

*Riksförsäkringsverket* ställer sig positivt till motionärens förslag beträffande VPC:

Tillgångar i form av aktier har lika stor betydelse vid beräkning av storleken på en inkomstprövad pensionsförmån som tillgångar i form av t.ex. bankkapital. Förmögenhetsbilden hos dagens pensionärer har förändrats jämfört med förhållandena vid HKL:s tillkomst. Det är inte ovanligt att dagens pensionärer har betydande tillgångar i form av aktier. Mot denna bakgrund anser riksförsäkringsverket att en möjlighet för försäkringskassorna att vid behov få uppgifter från VPC skulle vara motiverad. De praktiska möjligheterna för VPC att lämna uppgifter har inte undersökts närmare. Det får dock förutsättas att inhämtande av detta slags uppgifter skulle ske endast undantagsvis.

Riksförsäkringsverket tillstyrker motionen och förordar att 12 § HKL ändras till att innefatta även VPC.

*Bankinspektionen* avvisar inte förslaget helt men anför vissa reservationer:

Bankinspektionen kan inte bedöma försäkringskassors behov av upplysningar om aktuellt aktieinnehav. En lagändring som för försäkringskassors del genombröt sekretessen för mindre aktieinnehav skulle i och för sig inte väcka betänkligheter.

Emellertid måste framhållas att VPC i praktiken har mycket små möjligheter att tillgodose eventuella önskemål om uppgifter angående enskilda personers aktieinnehav i olika aktiebolag.

VPC:s register är upplagt bolagsvis och en eftersökning av en enskild persons aktieinnehav skulle därför behöva omfatta samtliga VPC-bolag, ca 300 bolag. En sådan eftersökning skulle förorsaka stora kostnader i varje särskilt fall och även förutsätta en omorganisation av VPC eller en systemändring av VPC:s dataregister.

*VPC* har i ärendet samrått med en till företaget knuten samrådsgrupp för näringslivet. Som bakgrund för sitt ställningstagande anger VPC:

I princip bör rimligen gälla att det i tveksamma fall skall ankomma på sökanden att styrka sina uppgifter i stället för att en brett uppbyggd kontrollapparat baserad på uppgiftsskyldighet för tredje man – i det nu aktuella fallet aktiebolagen – skall byggas upp. Vid kostnadsbedömningen bör beaktas att vid underrättelse till försäkringskassa måste kopia av svaret också sändas till aktieägaren. I stället för att belasta tredje man med kostnader kan påföljd vid lämnandet av oriktiga uppgifter belasta sökanden

som förmånstagare genom en reduktion av de förmåner, som han eljest varit berättigad till. En sådan påföljd som inte förorsakar samhället eller tredje man kostnader torde starkt minska benägenheten att avsiktligt lämna oriktig uppgift. Det förutsätter dock att bestämmelserna i 7 § lag om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg är kända för sökandena och även tillämpas.

VPC och auktoriserade förvaltare kommer att fr. o. m. inkomstår 1986, dvs. fr. o. m. 1987 års taxering, vara skyldiga att, utöver som tidigare lämna uppgift om utbetalda aktieutdelningar, uppge storleken av registrerat aktieinnehav per den 31 december inkomståret. Detta kommer att belasta uppgiftslämnarna med flermiljonbelopp i kostnader. Detta bör beaktas vid övervägandet av frågan om att ålägga en ny och fortlöpande uppgiftsskyldighet. I sammanhanget bör vidare beaktas att taxeringsnämndernas beslut är offentlig uppgift. Senast åsatt taxering för inkomst av kapital resp. förmögenhet torde ofta vara god vägledning för försäkringskassornas bedömning på samma sätt som sker vid myndigheternas bedömning av rätt till bostadsbidrag.

VPC vill framhålla att nya kontrollformer erfarenhetsmässigt rätt snabbt blir kända för de personer som vill tillskansa sig obehöriga förmåner från samhällets sida. Effekten blir den att tillgångar överförs till sådana placeringar som inte kan kontrolleras. Aktier kan lätt överföras på sådant sätt. Effekten kan bli att det redan minskande individuella sparandet i aktier ytterligare minskar. Detta står inte i linje med näringslivets intresse.

Alla aktieinnehav av intresse för försäkringskassorna finns inte registrerade hos VPC, framhåller företaget vidare:

Motionären föreslår uppgiftsskyldighet enbart för VPC. Vi vill påpeka att nära 30 % av aktiebeståndet f. n. är registrerat hos auktoriserade förvaltare, dvs. banker och fondkommissionsbolag. Sådana innehav framgår inte av VPC:s register.

Det sagda leder till följande avstyrkande:

Sammanfattningsvis finner VPC att det i första hand bör vara de förmånssökande som bör lämna ytterligare uppgifter om försäkringskassan anser det behövas. Vidare att kontroll kan göras utan att tredje man berörs. På grund härav samt de kostnader och andra effekter, som ett genomförande av förslaget skulle medföra för näringslivet, avstyrker VPC det i motion 1984/85:992 framlagda förslaget.

I Sverige har de senaste åren utvecklats en ordning som innebär att informationsförsörjningen i samhället blir mer och mer beroende av att företagen lämnar uppgifter. Den senaste utvecklingen är t. ex. ränteuppgifter från banker och försäkringsbolag för den förenklade självdeklarationen samt rapporter om företagens likvider till och från utlandet från banker och företag. Alltmer framstår det som tydligt att denna utveckling på ett eller annat sätt måste hejdas så att inte företagens resurser binds till ett förbehållslöst uppgiftslämnande. Balansen i informationshanteringen borde vara sådan att ett företag behöver lämna uppgifter endast om sina egna förhållanden.

Värdepapperscentralens (VPC AB) uppgifter framgår av lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering. Dess uppgifter är i denna lag noggrant angiv[na] (sju punkter) och är i princip endast hänförliga till en aktie och dess registrering. Den omständigheten att uppgift om antal aktier finns liksom uppgift om utdelning innebär inte enligt vår mening att detta registrerande bolag skall vara en automatisk bank för uppgifter till olika myndigheter. De uppgifter som VPC i fortsättningen måste lämna för den förenklade

självdeklarationen får ses som ett undantag från vad som VPC normalt skall handha. Vi avstyrker motionärens yrkande i denna del.

# Näringsutskottet

## Uppgiftsskyldighet för banker och försäkringsbolag

Sekretess beträffande kundernas förhållanden är en grundsats i bank- och försäkringsverksamhet. Banklagstiftningen innehåller bestämmelser härom. Försäkringsbolagen tillämpar sekretess enligt praxis.

Bestämmelser i lag kan bryta igenom sekretessen. Detta förekommer på socialförsäkringens område. Försäkringsbolag är – liksom myndigheter och arbetsgivare – enligt 20 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) skyldiga att till de organ som handhar denna försäkring på begäran lämna uppgift för namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för lagens tillämpning. Denna bestämmelse har betydelse även för handläggningen av ärenden om inkomstprövade förmåner enligt lagen (1969:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (HKL). Enligt 13 § denna lag skall vad som i AFL är stadgat om folkpension äga motsvarande tillämpning med avseende på förmån enligt HKL. I 12 § HKL finns en liknande föreskrift om uppgiftsskyldighet för banker.

Utgångspunkten för motion 1984/85:993 (s) är att det på senare tid har förekommit att banker och försäkringsbolag har vägrat att lämna uppgifter som har begärts med hänvisning till de berörda lagparagraferna. Skilda motiv har anförts för sådana ställningstaganden. När det gällt bedömning av förutsättningarna för återkrav av utbetalade förmåner har hävdats att bestämmelserna inte ger stöd för krav på uppgifter om förfluten tid. I andra fall har motiveringen varit att erforderligt besked skulle kunna erhållas från sökanden och att uppgift från det institut där denne är kund därför inte skulle vara av betydelse för tillämpningen av den åberopade lagen. Det finns också fall då de berörda instituten har reagerat mot s. k. massförfrågningar, gällande ett stort antal personer upptagna på datalista. Enligt uppgift skulle en sådan förfrågan i ett fall ha avsett 25 000–30 000 personer. Att särskilt massförfrågningar medför besvär och kostnader för instituten har varit ett bidragande skäl till det motstånd mot uppgiftslämnande som har förekommit.

Motsättningarna mellan parterna kan delvis utjämnas genom samråd och överenskommelser. Som exempel kan nämnas att riksförsäkringsverket på framställning av bankernas organisationer har uppmanat de allmänna försäkringskassorna att ta kontakt med berörda banker när mera omfattande kontrollåtgärder planeras och att i första hand tillvarata möjligheterna att få uppgifter av pensionstagarna själva.

Som framgår av remissyttrandena över motionen kvarstår emellertid en betydande oenighet om de aktuella bestämmelsernas räckvidd. Riksförsäkringsverket hävdar att de institut som har vägrat lämna uppgifter inte har laglig grund för detta. Bankinspektionen uttalar att lagens mening måste uppfattas efter ordalydelsen; av inspektionens uttalande följer att även massförfrågningar skall anses legitima. På den punkten har bl. a. Svenska bankföreningen och Företagens uppgiftslämnardelegation anmält motsatt

uppfattning. När den nuvarande lagstiftningen kom till saknades, påpekar man, tekniska förutsättningar för sådana massuttag av uppgifter som nu är möjliga. Rättsliga principer skulle tala för att bestämmelserna inte utan uttryckligt ställningstagande av lagstiftaren får uppfattas som stöd för mera vittgående åtgärder än de ursprungligen påtänkta.

Riksdagen kan inte annat än i samband med lagändring göra bindande uttalanden om de gällande bestämmelsernas innebörd. De motsättningar rörande uppgiftsskyldighetens omfattning som inte kan undanröjas genom uppgörelser i godo får i sista hand hänskjutas till rättslig prövning. Det kan noteras att en försäkringskassa för närvarande vid Stockholms tingsrätt driver mål mot ett försäkringsbolag och en affärsbank som har vägrat lämna kassan begärda uppgifter. I ett remissyttrande har åberopats domstolsavgöranden, även i högsta instans, som har gällt snarlika frågor.

Näringsutskottet har inte anledning att uttala sig om vilket behov försäkringskassor etc. kan ha av uppgifter från banker och försäkringsbolag. Sin kommentar till motion 1984/85:993 (s) begränsar utskottet följaktligen till att gälla dels uppgiftsskyldighetens förenlighet med den lagfästa banksekretessen och den i praxis tillämpade sekretessen inom försäkringsväsendet, dels de kostnader som uppgiftsskyldigheten medför för de berörda instituten.

De här aktuella bestämmelserna i AFL och HKL innebär att den lagstadgade banksekretessen – och givetvis också den sekretess som försäkringsbolagen upprätthåller i praxis – genombryts till förmån för i första hand de allmänna försäkringskassornas uppgiftsbehov. Att så sker överensstämmer med allmänt godtagna principer och ger inte anledning till erinran. Näringsutskottet noterar att bankinspektionen, som övervakar att bankerna iakttar de krav som banklagstiftningen ställer på dem, har funnit att även massuttag av uppgifter till försäkringskassorna är förenliga med bestämmelserna. Frågan om räckvidden av de berörda paragraferna i AFL och HKL får som tidigare sagts ytterst lösas genom domstolsprövning. Av flera remissyttranden framgår emellertid att det bör finnas goda förutsättningar för att de meningsskiljaktigheter som råder till stor del kan bringas ur världen genom överläggningar mellan parterna. Råd och rekommendationer från de centrala myndigheterna kan – som de nämnda uttalandena av riksförsäkringsverket och bankinspektionen visar – också vara av värde. Endast i den mån de nu anvisade vägarna inte leder till tillfredsställande resultat bör frågan om en översyn av de befintliga lagbestämmelserna övervägas.

Vad gäller kostnadsaspekterna vill näringsutskottet fästa uppmärksamheten på riksförsäkringsverkets uppmaning till försäkringskassorna att dessa skall ta största möjliga hänsyn till bankernas möjligheter och resurser att lämna de uppgifter som begärs och att de skall noga pröva behovet av uppgifter. Kostnaderna för uppgiftslämnandet får för övrigt liksom andra kostnader i verksamheten beaktas vid de berörda institutens ränte-, taxe- och premiesättning.

Av det sagda följer att näringsutskottet inte finner det motiverat att riksdagen gör en sådan framställning till regeringen som föreslås i motion 1984/85:993 (s).

## Uppgiftsskyldighet för VPC

Värdepapperscentralen VPC AB är det centrala organet för den förenklade aktiehantering – enligt lagen (1970:596) därom – som numera tillämpas av omkring 300 aktiebolag, bl. a. allmänt av de bolag vilkas aktier är noterade på Stockholms fondbörs. VPC omfattas inte av de i det föregående berörda bestämmelserna om uppgiftsskyldighet. I motion 1984/85:992 (s) anförs att VPC har stor kännedom om aktieinnehav, som det kan vara värdefullt för försäkringskassorna att ha uppgifter om vid beräkningen av inkomstprövade förmåner inom allmän försäkring. Motionären förespråkar en lagändring innebärande att VPC åläggs samma uppgiftsskyldighet som banker och försäkringsbolag.

En lagändring av denna innebörd skulle stå i samklang med de nu gällande reglerna om uppgiftsskyldighet för vissa institut. I och för sig skulle den därför, som bankinspektionen säger, inte väcka betänkligheter. Som bankinspektionen också framhåller skulle en motsvarande uppgiftsskyldighet för VPC emellertid i praktiken få begränsad betydelse. Näringsutskottet vill särskilt fästa uppmärksamheten på att innehav om högst 500 aktier i ett visst bolag i stor utsträckning är förvaltarregistrerade, dvs. i VPC:s register hänförda till en bank eller ett fondkommissionsbolag och icke till ägaren. Utskottet finner mot här angiven bakgrund att det knappast kan vara motiverat med en sådan lagändring som begärs i motion 1984/85:992 (s). Denna avstyrks följaktligen av näringsutskottet.

Stockholm den 17 december 1985

På näringsutskottets vägnar

*Nils Erik Wååg*

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Christer Eirefelt (fp), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Erik Hovhammar (m), Birgitta Johansson (s), Åke Wictorsson (s), Ivar Franzén (c), Sivert Andersson (s), Per Westerberg (m), Reynoldh Furustrand (s), Gudrun Norberg (fp), Per-Richard Molén (m)* och Elving Andersson (c).

* (avsnittet Uppgiftsskyldighet för VPC)

# Avvikande meningar

## 1. Uppgiftsskyldighet för banker och försäkringsbolag

Christer Eirefelt (fp), Erik Hovhammar (m), Ivar Franzén (c), Per Westerberg (m), Gudrun Norberg (fp) och Elving Andersson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Uppgiftsskyldighet för banker och försäkringsbolag – som börjar med "De här" och slutar med "motion 1984/85:993 (s)" bort ha följande lydelse:

De här aktuella bestämmelserna i AFL och HKL innebär att den lagstadgade banksekretessen – liksom den sekretess som försäkringsbolagen upprätthål-

ler i praxis – genombryts till förmån för i första hand de allmänna försäkringskassornas uppgiftsbehov. Att så sker överensstämmer i och för sig med allmänt godtagna principer. Näringsutskottet vill emellertid betona vikten av att önskemålen om ett långtgående integritetsskydd får göra sig kraftigt gällande vid avvägningen mellan de intressen som här står mot varandra. Utskottet vill understryka riksförsäkringsverkets uttalande att det är viktigt att försäkringskassorna noga prövar behovet av uppgifterna och i första hand tillvaratar möjligheterna att få dessa av pensionstagarna. Det bör kunna förutsättas att de berörda parterna försöker enas om en ordning som bankerna och försäkringsbolagen kan godta med hänsyn tagen till det grundläggande kravet på sekretess i deras verksamhet. Massuttag av uppgifter kan inte anses förenliga med detta krav. I den mån massuttag ändå skulle begäras och få stöd genom domstolsutslag i högsta instans bör en lagändring genomföras. Även kostnaderna för uppgiftslämnandet – vilka ytterst drabbar kundkollektivet – är en viktig omständighet att beakta. Motion 1984/85:993 (s) tycks syfta till ett vidgat utrymme för uppgiftsinhämtande från försäkringskassornas sida. Av det sagda följer att näringsutskottet avstyrker denna motion.

## 2. Uppgiftsskyldighet för VPC

Christer Eirefelt (fp), Erik Hovhammar (m), Ivar Franzén (c), Per Westerberg (m), Gudrun Norberg (fp), Per-Richard Molén (m) och Elving Andersson (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Uppgiftsskyldighet för VPC – som börjar med "En lagändring" och slutar med "av näringsutskottet" bort ha följande lydelse:

*De integritetsskyddssynpunkter som har framförts i det föregående talar* enligt näringsutskottets mening med styrka mot en ytterligare utvidgning av den krets av institutioner som omfattas av uppgiftsskyldighet enligt AFL och HKL. Därtill kommer att det, såsom framgår av flera remissyttranden – bl. a. från bankinspektionen –, finns vägande praktiska skäl mot att VPC inkluderas i denna krets. Näringsutskottet avstyrker följaktligen motion 1984/85:992 (s).